

Горанська Т. В.,

*старший викладач кафедри української та зарубіжної літератур
Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОБЛЕМАТИКИ ТА ПОЕТИКИ КОМЕДІЇ Г. Ф. КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА «ПРИЕЗЖИЙ ИЗ СТОЛИЦЫ, ИЛИ СУМАТОХА В УЕЗДНОМ ГОРОДЕ»

Анотація. Статтю присвячено виявленню особливостей проблематики та поетики комедії Г.Ф. Квітка-Основ'яненка «Приезжий из столицы, или Суматоха в уездном городе». Актуальність дослідження полягає в тому, що художня своєрідність аналізованого нами твору є не досить висвітленою у сучасному українському літературознавстві, позаяк наявні статті зосереджені насамперед на питанні про історико-типологічний зв'язок між згаданою комедією Квітка-Основ'яненка та комедією М. Гоголя «Ревізор», які є дійсно дуже спорідненими. У статті розглянуто такі аспекти аналізованого твору, як жанрова специфіка, творчий метод, особливості сюжету та композиції, образна система, сатирична спрямованість. Водночас авторка полемізує з традиційною для українського літературознавства другої половини ХХ століття тезою, що комедія Г.Ф. Квітка-Основ'яненка «Приезжий из столицы, или Суматоха в уездном городе» є типовим для свого часу водевілем, а зображення повітового дворянства є не досить критичним. Торкаючись проблеми творчого методу комедії, авторка підтримує думку тих літературознавців, які вважають, що Квітка стояв на засадах просвітницького реалізму, а тому вбачав своє призначення як драматурга у висвітленні соціальних і морально-етичних недоліків тогочасного суспільства. Також зазначається, що Квітка дотримувався традиційного для просвітницької комедії поділу персонажів на негативних та позитивних, що знайшло відображення в їхніх прізвищах. Однак письменнику не вдалось уникнути ідеалізації позитивних персонажів, тимчасом, як «негативні» видаються більш життєвими та психологічно переконливими. Особливу увагу приділено створенню жіночих образів комедії. З'ясовано, що головним засобом характеротворення в комедії «Приезжий из столицы» є мовленнєва характеристика персонажів, яка завдяки письменницькому таланту Квітки робить їх дуже яскравими й комічними. Відзначено, що комедія Квітки має виразну сатиричну спрямованість, покликану показати недоліки дворянсько-чиновницького середовища та системи управління імперської Росії.

Ключові слова: просвітницький реалізм, сатира, образ, мовленнєва характеристика.

Постановка проблеми. Г.Ф. Квітка-Основ'яненко – класик української літератури, зачинатель нової української прози – водночас відомий і своїми драматичними творами. Він був пристрасним шанувальником і активним пропагандистом театрального мистецтва, разом з І. Котляревським стояв біля витоків української драматургії та національного театру. Квітка володів незрівняним почуттям комічного, умінням помічати смішне в буденному житті. Дотримуючись реалістично-просвітницьких принципів драматичного мистецтва, Квітка-Основ'яненко вважав, що призначення театру не в розважанні публіки, а в її моральному вдосконаленні засобами мистецтва. Як і всі про-

світники, він вірив у велику силу слова в боротьбі із суспільними недоліками, а отже, головним завданням драматурга вважав «показать, отчего у нас зло» [1, с. 219].

Обурення неучтвом, обмеженістю значної частини дворянства, посадовими зловживаннями чиновників і щирі сподівання на дієвість сатири змушують Квітку-Основ'яненка звернутися до жанру сатиричної комедії. Як відомо, першим значним драматичним твором Квітки була російськомовна комедія «Приезжий из столицы, или Суматоха в уездном городе», написана 1827 р. До цього Квітка відзначився як автор гумористичних листів Фалалея Повинухіна. Як зазначає Дмитро Чалий: «Перехід від гумористичних листів до комедій був зумовлений подальшим зростанням реалістичних тенденцій у загальному літературному процесі та творчості Квітки зокрема» [2, с. 32].

У своїх комедіях Квітка показує спосіб життя повітового дворянства, що постає перед нами як відображення всієї державної системи царської Росії. Звичайно, тут велике значення мав і особистий життєвий досвід письменника. Перебування Квітки впродовж дванадцяти років (1817–1829) на посаді «предводителя» харківського дворянства дало йому змогу на власні очі бачити багато негативного, смішного й нерозумного в поведінці вищих верств населення. У «Приезжем из столицы» та «Дворянских выборах» Квітка ще задовго до «Ревізора» М. Гоголя спробував дати сатирично-узагальнену картину життя й моралі повітового дворянства в Росії.

Аналіз останніх досліджень. Хоча творчість видатного українського письменника та драматурга Г.Ф. Квітка-Основ'яненка була досить широко висвітлена в українському літературознавстві, та, на жаль, комедія «Приезжий из столицы, или Суматоха в уездном городе», яка безперечно була важливою віхою не лише в творчості письменника, але й в історії вітчизняної драматургії, є ще мало дослідженою. Так, з п'яти відомих монографій, присвячених творчості Г.Ф. Квітка-Основ'яненка (Є. Вербицької, Д. Чалого, О.І. Гончара, С. Зубкова та Ю. Луцького), лише в одній, С. Зубкова, декілька сторінок присвячено цьому твору. В інших комедія лише побіжно згадується.

Набагато більше уваги приділено полемічному питанню про ймовірне запозичення М. Гоголем сюжету про вдаваного ревізора із Квіткиної комедії. Це питання порушувалося ще з кінця ХІХ ст. у працях російських та українських літературознавців. Довгий час серед фахівців точилася дискусія про пріоритет Квітки у цьому питанні. І. Франко, наприклад, стверджував, що п'єса Квітки «зробилась основою драматичного архітвору Гоголя» [3, с. 118]. Деякі історики літератури (Н. Волков, А. Ляшенко, Н. Баженов, І. Айзеншток та ін.) навіть присвячували спеціальні дослідження цьому питанню, де висували певні аргументи на користь того, що Гоголь запозичив сюжет у Квітки.

Оскільки подібність сюжету, образної системи, використання певних засобів гумору та сатири відразу впадає у вічі, більшість сучасних дослідників традиційно звертаються до історико-типологічного аналізу згаданих комедій. Зокрема, це статті В. Мацапури «Ревизор» Н.В. Гоголя і «Приезжий из столицы» Г.Ф. Квитки-Основьяненко (типологический аспект)» (2008 р.), І. Сенько «Приезжий из столицы» Г.Ф. Квитки-Основьяненко і «Ревизор» Н.В. Гоголя: сравнительно-исторический анализ» (2009 р.), Ю. Полякової «Трансформация одного сюжета («Приезжий из столицы» Г. Квитки-Основьяненко, «Ревизор» Н. Гоголя и «Репутация в местечке» Ю. Коженевского)» (2014 р.). Оскільки автори зазначених досліджень детально аналізують історію публікацій комедії М. Гоголя «Ревизор» і Г. Квітки-Основ'яненка «Приезжий из столицы», а також спільні та відмінні риси обох комедій, немає потреби знову звертатися до цього питання. Тому спробуємо зосередитися на художній своєрідності комедії Г. Квітки-Основ'яненка.

Метою нашої статті є визначення особливостей проблематики та поетики комедії Г.Ф. Квітки-Основ'яненка «Приезжий из столицы, или Суматоха в уездном городе».

Виклад основного матеріалу дослідження. Як відомо, комедія Г. Квітки-Основ'яненка «Приезжий из столицы, или Суматоха в уездном городе» була написана 1827 року. З невідомих нам причин вона так і не була поставлена, хоча мала цензурний дозвіл С.Т. Аксакова від 18 жовтня 1828 року, а надрукована була лише 1840 року в журналі «Пантеон» уже після того, як комедія Гоголя «Ревизор» була поставлена й широко відома. Однак «Приезжему из столицы...», як і іншим комедіям Квітки, безперечно, належить важливе місце в його творчості, а тому варто розглянути найбільш суттєві риси цього драматичного твору.

Дискусійним питанням у літературознавстві є жанрова диференціація комедії «Приезжий из столицы...». Відповідно до літературної традиції початку XIX ст. у комедії Квітки велике місце посідає любовна інтрига. По суті, вона висунута на перший план, відтіняючи другу, намічену в окремих сценах, лінію соціальної сатири. Це дало підстави деяким українським дослідникам радянського часу, зокрема Н. Крутіковій, С. Зубову, вважати, що комедія «Приезжий из столицы» була по суті водевілем. Намічені Квіткою елементи соціальної сатири, на думку Н. Крутікової, «...не дістають послідовного розвитку та глибокого художнього втілення в його комедії, вони відходять на задній план перед традиційною любовною інтригою» [4, с. 278].

Звернімося до сюжету комедії, в його основі міститься розповсюджена на той час анекдотична історія про те, як у провінційному містечку декого зі столичних панів завдяки модному вбранню й манерам приймали за поважну особу – ревизора, який подорожує інкогніто. Зважаючи на панічний жах корумпованих чиновників перед усілякими можливими перевірками, подібні історії виглядали правдивими та стали джерелом сюжету для багатьох творів. Крім згаданої комедії Квітки «Приезжий из столицы», в 20–30-х роках XIX ст. були написані: «Заморский принц» В.Т. Нарезного, «Провинциальные актёры» А.Ф. Вельтмана, «Ревизоры, или славны бубны за горами» Н.А. Полевого. Однак до появи «Ревизора» М. Гоголя п'єса Квітки була, на нашу думку, найбільш яскравим та самобутнім твором на цю тему.

Майже вся перша дія присвячена сатиричному зображенню провінційних дам – незаміжньої сестри міського голови Домни Хомівни, дружини повітового адвоката Мотрони Степанівни та її доньки Ейжені. Зміст розмов цих дам полягає у суперечках

про модні журнали й вихвалюючих матері Ейжені її вихованням у пансіонах. Їм протиставляється племінниця голови Анна Петрівна Любимова, скромна й освічена дівчина. Далі автор знайомить читача з представниками повітового дворянства – наглядачем освітніх закладів та пристрасним шанувальником театру Ученосветовим і суддею Спалкіним, любителем смачно попоїсти. Лише наприкінці першої дії з'являється власне зав'язка комедії – міський голова отримує від довіреної особи з губернської канцелярії листа про приїзд у місто поважної персони. Оскільки в сюжеті комедії наявні дві сюжетні лінії: суспільна – про приїзд «ревизора» та любовна – про сватання до племінниці городничого, з'являється ще один лист, у якому повідомляється про приїзд жениха до Любимової.

Обмеженість чиновництва, його страх перед можливою розплатою за службову бездіяльність призводить до того, що міський голова та інше повітове начальство помилково приймають за ревизора дрібного чиновника Пустолобова, який приїжджає до міста в пошуках багатой нареченої.

Слідом за приїздом Пустолобова до міста приїждить і майор Мілов, який закохався в Анну Петрівну, побачивши її на балі у столиці. У другій дії відбувається прийом у міського голови Пустолобова, який щосили намагається представити себе як значну особу, та його знайомство з повітовим панством. На тлі суєти та намаганнях догодити «вельможному» пану Пустолобову візит майора Мілова проходить майже непомітним. У третій дії Пустолобов намагається видурити в переляканих чиновників значну суму грошей і планує таємне весілля з Любимовою, розраховуючи на її великі статки. Четверта дія майже цілком присвячена розвитку складної любовної інтриги (розмови Отчотіна з Анною Петрівною про Мілова, змова Домни Хомівни з Пустолобовим про таємне вінчання з її племінницею, спроби Ейжені «заволовати» Мілова та втеча псевдоревизора для вінчання з таємничою дамою). Розв'язка комедії – викриття псевдоревизора та його затримання. Таємнича дама, що втекла з Пустолобовим, на подив усіх присутніх, виявляється Домною Хомівною, Анна Петрівна повертається додому, позбувшись «нареченого». Таким чином усуваються всі перешкоди на шляху одруження Мілова та Анни Петрівни.

Отже, на перший погляд, ми бачимо в комедії Квітки типовий для водевілю сюжет. Однак значне місце в комедії посідають сатиричні сцени, в яких досить гостро зображено недоліки чиновно-бюрократичного управління Російської імперії, та й самі повітові дворяни, які обіймають певні посади, змальовані в досить непривабливому, карикатурному вигляді. Разюче смішним показує письменник плазування повітових дворян перед можновладцями. Засліплені величчю столичного «вельможі» Пустолобова, вони не насмілюються навіть уявити, що перед ними нікчемний авантюрист, сліпо вірять його неправдоподібним вихвалюючим: «Я свергнул в пяти государствах первейших министров и с тех пор утвердил равновесие в Европе» [5, с. 65].

У бажанні понад усе вислужитись перед начальством, довести свою старанність повітові чиновники виглядають повними дурисвітами. Ось городничий дає розпорядження поліцейському приставу Шаріну: «Чтобы на время пребывания ревизора не произошло пожара, – везде у бедных запечатать печи, пусть пока на сухоядении побудут. На мосту перила не крашены? Тут не знаю, как и быть?.. Собрать разве народу побольше, будто собрались глядеть на ревизора, и велеть им собою прикрыть перила; пусть хоть и обрушатся, река не

глубока» [5, с. 56–57]. Шарін зі свого боку висловлює пропозицію: «Арестантов, – каже він городничому, – мало, всего только пять человек... чтобы не подумали, что арестанты наши распущены, так не набрать ли, кого зря, да порассадить по порядку?» [5, с. 57].

Із цього діалогу видно, що ні міський голова, ні Шарін, ні інші чиновники міста не звикли зважати на простих містян, стосовно яких не існує ніяких законів. Шарін навіть доходить до того, що думає запалити будинок якого-небудь мешканця з тим, щоб відзначитися перед ревізором активною участю в гасінні пожежі. «Ах, как бы городничий позволил ночью поджечь избенку какого бедного обывателя. Тут бы крик, тревога, суматоха. Ревизор бы взбегался: где полиция? Где полиция? А я бы, дав погореть, тут из-за угла на него трубою, трубою, которую на первый случай изряднехонько исправили. Тут, наверное, пошло бы обо мне представление... орден!..» [5, с. 68].

Квітка висміює обмеженість, неучтвю, примітивність чиновників, що проявляються на кожному кроці. Наглядач училищ Ученосветов вважає себе найосвіченішою людиною й неперевершеним драматургом. Коли в місто приїжджає театральна трупа, він дуже пишається тим, що власноруч переробив трагедію «Дмитрий Донской», доповнивши її циганськими піснями й танцями. Ученосветов не помічає іронічного подиву Анни Петрівни й розповідає, що князь Дмитрій «...изнемогая от ран ... весьма кстати пропоет арию «Тебя я в сердце заключаю, О Ксения, рай моих очей!» [5, с. 78].

Таке поєднання двох жанрових різновидів – комедії інтриги та сатиричної комедії – було характерною ознакою просвітницького театру, популярного на початку XIX століття. Згадаємо, наприклад, комедію О.С. Грибоєдова «Горе з розуму», де автор, використовуючи любовну інтригу, намагався порушити гострі суспільно-політичні проблеми. На нашу думку, лише таким чином, замаскувавши свої думки під виглядом веселого водевілю чи фарсу, автор міг добитися дозволу цензури на друк чи постановку в театрі. Не будемо забувати і про той факт, що Квітка написав свою комедію лише через два роки після жорстокого придушення повстання декабристів, коли в імперській Росії надзвичайно прискіпливо придивлялись до літератури, вбачаючи в ній зародки небезпечних для влади вільних думок.

Не оминули Квітку й типові для просвітницького реалізму надії на передову освічену частину дворянства, яка, на його думку, зможе розв'язати складні питання суспільного життя, покращити долю народу. Це зумовило таку рису композиції комедії Квітки, як обов'язкове протиставлення негативним персонажам із дворянської верстви ідеальних, позитивних персонажів з того самого соціального середовища. Тут він продовжує традицію письменників-просвітників XVIII століття – Новикова, Фонвізіна, Крилова та інших, які також поклали свої надії на Правдіних, Добросклонових та їм подібних. Слід звернути увагу на те, що носіями дворянської доброчесності є люди молодшого віку, які виховувалися в нових навчальних закладах. Це ті, кому, на думку Квітки, належить майбутнє. Такою є героїня п'єси «Приезжий из столицы...» Анна Петрівна. Опікунові, який радить їй стати дружиною майора Мілова, вона викладає свої погляди на життя. «Я живу по собственной воле, руководствуюсь данными мне правилами, буду заботиться о своих подчиненных и об устройстве их счастья» [5, с. 60]. Звичайно, такі погляди видаються ідеалістичними, тож не дивно, що їх промовляє юна дівчина, яка лише нещодавно вийшла з пансіону.

Антитезою до образу Анни Любимової в комедії Квітки є донька місцевого стряпчого Ейжені Кусакіна (насправді – Євгенія Кузьмівна), яка хизується тим, що за два роки побувала в трьох пансіонах: «у мадам Вашер, у мадам Гросваш, у мадам Торшон» [5, с. 52], де її навчали, головним чином, як вигідно вийти заміж. Любимова виховувалась і навчалась у столиці в прогресивному на той час Єкатерининському училищі, яке здається їй зразком доброчесності. Незважаючи на велике багатство, 700 душ кріпаків, вона плекає шляхетні помисли: «...не смотреть на богатство, на знатность, на молодость, но отдавать преимущество доброте сердца, уму, сходству характеров» [5, с. 78]. На відміну від скромної Анни, яка зовсім не поспішає з одруженням, і воліла б узагалі не виходити заміж, Ейжені тільки й думає про те, як їй знайти багатого жениха, відкрито говорячи, що піде заради цього на все.

Таким чином, письменник порушує важливу на той час проблему – правильного виховання. Перебуваючи під впливом просвітницьких ідей, Квітка вважав, що позитивні зміни у суспільстві повинні відбуватися під впливом прогресивного виховання та освіти дворянської молоді. Однак, на нашу думку, було б неправильно зводити її проблематику лише до цих питань, а тому не згодні з твердженням С. Зубкова, що перша комедія Квітки не набула належного узагальнення, «...бо й мета її була досить скромною: загальний пафос її спрямовано проти неправильного виховання» [6, с. 45].

На відміну від позбавлених психологічної переконливості, художньо невиразних ідеалізованих образів Отчотіна, майора Мілова, образи інших представників повітового панства вдалися Квітці значно краще. У створенні цих персонажів повною мірою проявився його талант як гумориста і сатирика. Зокрема, цікавими в художньому відношенні є жіночі образи комедії, Домна Хомівна та Мотрона Степанівна, непримиренні шанувальниці двох модних журналів. На нашу думку, саме ці образи надихнули М. Гоголя на створення відомих «дам, приємних у всіх стосунках» з поеми «Мертві душі» [4, с. 250].

Домна Хомівна, сестра городничого, енергійна незаміжня жінка, витрачає всі зусилля, щоб перемагти в модному змаганні Мотрону Степанівну, дружину стряпчого, і не зрадити водночас улюблений «Московський телеграф», який є джерелом її натхнення: «Чтобы я подражала Матрене Степановне, которая верит только одним картинкам «Дамского журнала»!.. Нет, хоть уроню себя, но от «Телеграфа» не отстану» [5, с. 41]. Не відстає від неї і її подруга Мотрона Степанівна – незрадлива прихильниця «Дамського журналу». Саме вони уособлюють місцеве жіноче товариство.

Найяскравішим засобом характеротворення майже всіх персонажів в аналізованій комедії є мовленнєва характеристика. Зокрема, в образах Домни Хомівни, Мотрони Степанівни та її доньки вона визначає їхнє прагнення створити про себе враження як про представниць місцевої еліти і разом з тим неосвіченість та обмеженість. Відсутність освіти й належного виховання обидві намагаються компенсувати вживанням витончених, як їм здається, висловів: «горела... яснее сказать, пылала нетерпеливостью видеть вас», «ещё в утреннем виде, яснее сказать, негляже» [5, с. 68]. У висловлюваннях Домни Хомівни часто знижений вислів зіставляється з піднесеним або навпаки: «едва лишь горизонт покроеся мраком, яснее сказать, смеркнется...», чим і досягається належний комічний ефект, посилований уживаними час від часу недоладними зіставленнями та зайвими

уточненнями: «движением руки, яснее сказать, помахиванием головы», [5, с. 70]. Проте вдавана манірність не заважає їй керувати своїм братом-городничим. У гонитві за вельможним чоловіком вона ледве не перехитрила самого Пустолобова, і тільки непередбачена випадковість урятувала спритного чиновника від одруження з цією сорокарічною дівцею.

Мова Мотрони Степанівни також видає її прагнення потрапити у «вищий світ», вона повсякчас вживає недоречні й незрозумілі вислови, які, напевне, здаються їй ученими, наприклад «руководствоваться своею збылшоюся прононциацією», хоча й визнає, що «не получила образования в пансионе», а тому й розмовляє пишномовним суржилом [5, с. 41]. Чого варте її перше звернення: «Извините меня, милая Домна Фоминишна, что я к вам без всякой политической нравственности поспешила. Стремительное ожидание видеть вас истребило все экономические заботы и дало мне крылья нетерпения, дабы лететь, парить и... пасть в ваши объятия» [5, с. 42]. Досить часто вживає Мотрона Степанівна посилання на нікому не відомих письменників і мудреців: «люблю справедливо изъясняться, хотя один писатель и сказал: говорит правду – потеряет дружбу»; «как сказал один писатель, товар лицом продать» [5, с. 43]. Показово, що коли намагання видати Ейжені за Пустолобова не справдилися й необхідність демонструвати свою аристократичність, хоч і ненадовго, минула, Мотрона Степанівна повертається до звичного просторіччя.

Мовленнєва характеристика розкриває сутність характерів усіх персонажів комедії. Так, наприклад, мова Пустолобова хвалькувата й зверхня. На пропозицію городничого відпочити з дороги він відповідає: «Мне отдыхать? Что бы было тогда с Россиею, ежели бы я спал после обеда!» [5, с. 89]. Городничий Трусилкін під час знайомства з «ревизором» з переляку запинається, плутається в словах: «Это... да, вот это – жена... то есть сестра... своей матери... стряпчего супруга... родная моя... нет, жена, хозяйка...» [5, с. 86].

Всі монологи та діалоги цих персонажів, витримані Квіткою з гідною подиву послідовністю, виявили неабияку його спостережливість і майстерність в імітації розмовної лексики повітових чиновників. Художня майстерність спостережливого письменника дозволила йому в найважчому жанрі – драматичному, користуючись лише мовною характеристикою, змалювати опуклі, життєві образи.

Висновки. Таким чином, у результаті дослідження комедії Г.Ф. Квіткі-Осн'яненка «Приезжий из столицы, или Суматоха в уездном городе» ми дійшли висновку, що вона виходить далеко за межі тематичної парадигми, характерної для комедії інтриги чи водевілю. Наявність у ній любовно-авантюрної сюжетної лінії свідчить, на нашу думку, про бажання автора певним чином «замаскувати» більш важливу для нього суспільну та морально-етичну проблематику. Г.Ф. Квіткі-Осн'яненко стояв на позиціях просвітницького реалізму, він вважав за потрібне піддати сатиричному викриттю наявні суспільні недоліки, але разом із тим показати й певні приклади для наслідування в особі освічених, благородних людей, як-от Мілов та Любимова. Проте ці персонажі виявились блідими й неправдоподібними, оскільки не мали під собою реального підґрунтя.

Образи городничого, судді, пристава, начальника училищ вдалися Квітці-Осн'яненку значно краще. У них він викриває такі типові риси більшої частини тогочасного дворянства, як обмеженість, неучтво, пихатість, зарозумілість стосовно

представників нижчих верств і підлабузництво до вищих. Не можемо погодитися із С. Зубковим, що повітові чиновники в зображенні Квіткі-Осн'яненка «невинні диваки» [6, с. 46]. У створенні характерів представників повітового дворянства велику роль у Квіткі відіграють такі засоби, як іронія, сатирична гіперболізація та гротеск. Важливим засобом характеротворення є мовленнєва характеристика.

Звичайно, у межах невеликої розвідки ми змогли зупинитися лише на окремих, найбільш суттєвих, на наш погляд, рисах поезики та проблематики комедії Г.Ф. Квіткі-Осн'яненка «Приезжий из столицы, или Суматоха в уездном городе», тому ця тема потребує подальшого дослідження.

Література:

1. Квіткі-Осн'яненко Г.Ф. Твори: у 8 т. Київ, 1968. Т. 6. 501 с.
2. Чалий Д.В. Г.Ф. Квіткі-Осн'яненко. Київ, 1962. 206 с.
3. Крутікова Н.С. Иван Франко про Гоголя. *Гоголь і українська література XIX ст.* Київ, 1957. С. 112–135.
4. Крутікова Н.С. Гоголь та українська література. Київ, 1957. 550 с.
5. Квіткі-Осн'яненко Г.Ф. Твори: у 8 т. Київ, 1968. Т. 1. 468 с.
6. Зубков С.Д. Григорій Квіткі-Осн'яненко. Життя і творчість. Київ, 1978. 367 с.

Horanska T. Features of the problematics and poetics of H.F. Kvitka-Osnovianenko's comedy "A visitor from the capital, or a Turmoil in a county town"

Summary. The article is devoted to revealing the peculiarities of the problematics and poetics of H.F. Kvitka-Osnovianenko's comedy "A visitor from the capital, or a Turmoil in a county town". The relevance of the study lies in the fact that the artistic originality of the work we are analyzing is insufficiently covered in modern Ukrainian literary criticism, since the existing articles focus primarily on the issue of historical and typological connection between the aforementioned comedy by Kvitka-Osnovianenko and M. Gogol's comedy "The Inspector General", which are really very related. The article examines such aspects of the analyzed work as genre specificity, creative method, features of the plot and composition, image system, satirical orientation. At the same time, the author argues with the traditional thesis for Soviet literary criticism that H.F. Kvitka-Osnovianenko's comedy "A visitor from the capital, or a Turmoil in a county town" is a typical vaudeville of its time, and the depiction of the county nobility is not critical enough. Concerning the problem of the creative method of comedy, the author supports the opinion of those specialists in literature who believe that Kvitka stood on the foundations of enlightenment realism, and therefore saw his destiny as a playwright in highlighting the social and moral-ethical shortcomings of then society. It is also noted that H. Kvitka adhered to the traditional for enlightenment comedy division of characters into negative and positive, which was reflected in their surnames. However, the writer did not manage to avoid the idealization of positive characters, while the "negative" ones look more vital and psychologically convincing. Particular attention is paid to the creation of female comedy images. It was found that the main means of character formation in the comedy "A visitor from the capital" is the speech attributes of the characters, which, thanks to Kvitka's writing talent, makes them very bright and comic. It is noted that Kvitka's comedy has a clear satirical direction, designed to show the shortcomings of the noble-bureaucratic environment and the system of government of imperial Russia.

Key words: enlightenment realism, satire, image, speech characteristics.